

Olimpia Gogolin

ORCID: 0000-0002-0969-5123

Eugeniusz Szymik

ORCID: 0000-0001-9684-3253

DOI: 10.34866/m486-mx24

Nauczanie języków obcych słuchaczy Uniwersytetu Ekonomicznego Trzeciego Wieku w Katowicach

Foreign language teaching to students of the University of Economics of the Third Age in Katowice

Keywords: foreign language teaching, seniors, universities of the third age, survey.

Abstract: The aim of this article is to tackle the issue of foreign language teaching to seniors by the University of Economics of the Third Age in Katowice. In the theoretical part, the authors analyse the variables conducive to and preventing from studying foreign languages by seniors. Later on, they describe the University of Economics of the Third Age in Katowice. In the practical part, the authors present the results of the survey based on a questionnaire as the research tool. The survey was conducted in the academic year 2019/2020.

Słowa kluczowe: nauczanie języków obcych, seniorzy, uniwersytety trzeciego wieku, badania sondażowe.

Streszczenie: Celem artykułu jest przybliżenie zagadnienia nauczania seniorów języków obcych przez Uniwersytet Ekonomiczny Trzeciego Wieku w Katowicach. W części teoretycznej autorzy analizują zmienne sprzyjające oraz utrudniające seniorom naukę języków obcych. W dalszej części charakteryzują Uniwersytet Ekonomiczny Trzeciego Wieku w Katowicach. W części praktycznej autorzy prezentują wyniki badania sondażowego, opartego o technikę ankiety z wykorzystaniem kwestionariusza jako narzędzia badawczego. Badanie zostało przeprowadzone w roku akademickim 2019/2020.

Wprowadzenie

Seniorzy w chwili przejścia na emeryturę borykają się ze zmianami nie tylko zawodowymi, ale również społecznymi i osobistymi. Zmiany te w połączeniu ze zmianami cywilizacyjnymi mogą przyczyniać się do powstania u osób starszych poczucia wykluczenia albo je zwiększać. Temu wykluczeniu mają zapobiegać różnego rodzaju instytucje kierujące swoje działania w stronę seniorów. Organizacjami, które skupią wokół siebie liczne grono seniorów, są uniwersytety trzeciego wieku. Stanowią one jedną z najpopularniejszych „form edukacyjno-instytucjonalnych

aktywności seniorów”¹ oraz są „zwieńczeniem idei edukacji permanentnej. Istotnym celem ich działania jest zapobieganie marginalizacji i automarginalizacji społecznej seniorów”². Jednym z zadań tego rodzaju instytucji jest ukazanie seniorom ich potencjału i możliwości rozwoju.

W niniejszym artykule autorzy kładą nacisk przede wszystkim na jeden z obszarów edukacyjnych promowany przez uniwersytety trzeciego wieku, a mianowicie na lektoraty. Celem artykułu jest przybliżenie zagadnienia nauczania seniorów języków obcych przez Uniwersytet Ekonomiczny Trzeciego Wieku w Katowicach. O wyborze tej placówki zadecydowała różnorodność prowadzonych przez nią lektoratów.

Zmienne w nauczaniu seniorów języków obcych

Przyglądając się kwestii nauczania seniorów języków obcych, warto pochylić się nad czynnikami, które sprzyjają bądź utrudniają osobom starszym przyswajanie nowego języka. Jak zaznacza Anna Jaroszevska, „potrzeby i możliwości osób starszych w zakresie nauczania/uczenia się języka obcego są wypadkową stanu ich zdrowia, sprawności psychomotorycznej, cech osobowościowych, zainteresowań czy chociażby kondycji emocjonalnej”³.

Wśród zmiennych, które ułatwiają seniorom naukę języka obcego, należy wskazać zmianę stylu życia, która pociąga za sobą zmianę celów życiowych. Wraz z przejściem na emeryturę osoby starsze urzeczywistniają marzenia, na realizację których dotąd nie miały czasu. Przejście na emeryturę oznacza też ograniczenie pewnych kontaktów interpersonalnych. Uczestnictwo w zajęciach organizowanych przez różne instytucje, w tym uniwersytety trzeciego wieku, pozwala efektywnie wypełnić czas wolny oraz poszerzyć krąg znajomych. Pozytywne nastawienie do innych słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku oraz prowadzącego zajęcia często przejawia się otwartością w stosunku do samego procesu nauczania. Zdobywana wiedza zwiększa poczucie własnej wartości osób starszych i pozwala im na samorealizację, a także na podtrzymanie sprawności intelektualnej. Ćwiczenia pamięci natomiast ograniczają ryzyko demencji.

Z drugiej strony, seniorzy borykają się też z licznymi czynnikami, które utrudniają im naukę języków obcych. Czynniki te uwidaczniają się w wymiarach: biologicznym, psychologicznym oraz społecznym. Jednym z przykładów jest naturalne obniżenie się sprawności psychomotorycznej, które może prowadzić do stopniowej zatraty poczucia pewności siebie i zaniżonej samooceny.

¹ L. Hurlo, A. Krause, I. Sorokosz, *Codziennosc współczesnego Seniora*, Elbląg: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, 2019, s. 129.

² Z. Szarota, *Przestrzeń edukacyjna Uniwersytetu Trzeciego Wieku*, „E-mentor” 2008, nr 3 (25), s. 73.

³ A. Jaroszevska, *Nauczanie języków obcych seniorów w Polsce. Analiza potrzeb i możliwości w aspekcie międzykulturowym*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2013, s. 41.

Innym czynnikiem jest również obniżenie zdolności do zapamiętywania. W przypadku, gdy uczestnikami zajęć obok seniorów są również osoby młode, prowadzi ono do nienadążania przez seniorów za tempem omawianego materiału.

Ostatnim z czynników, o którym warto wspomnieć, jest również tendencja do szybkiego męczenia się osób starszych, która dotyczy tak sprawności fizycznej, jak i intelektualnej.

Charakterystyka UETW w Katowicach

Uniwersytet Ekonomiczny Trzeciego Wieku w Katowicach rozpoczął działalność w marcu 2012 roku, a zatem w roku, który na mocy uchwały senatu Rzeczypospolitej Polskiej został ustanowiony rokiem uniwersytetów trzeciego wieku. Instytucja ta powstała jako jednostka, której nadrzędnym celem – o czym mowa w *Regulaminie organizacyjnym Uniwersytetu Ekonomicznego Trzeciego Wieku* – jest „organizacja działalności dydaktycznej w zakresie kształcenia o charakterze otwartym”⁴. W założeniu kształcenie to ma prowadzić do aktywizacji seniorów nie tylko w sferach intelektualnej i społecznej, ale również psychicznej oraz fizycznej. Ma również pomagać osobom starszym w nawiązywaniu relacji interpersonalnych, co z kolei przekłada się na jakość życia seniorów i zniwelowanie ich poczucia osamotnienia.

Jako jednostka podległa Uniwersytetowi Ekonomicznemu UETW w edukacji dorosłych kładzie szczególny nacisk na zagadnienia związane właśnie z ekonomią. Pojawiają się tematy związane między innymi z marketingiem i finansami. Nie oznacza to jednak lekceważenia innych dziedzin nauki czy kultury. Dla przykładu w roku akademickim 2019/2020 władze UETW zaplanowały cykl wykładów z zakresu historii sztuki i muzyki.

Słuchaczem UETW może zostać każda osoba, która ukończyła 50. rok życia lub posiada status emeryta bądź rencisty. Od momentu powstania aż do chwili obecnej w życie katowickiego UETW postanowiło włączyć się 2692 seniorów.

W ofercie UETW można wyodrębnić kilka sekcji. Jedną z nich jest sekcja edukacyjna, która zapewnia słuchaczom możliwość uczestnictwa w wykładach. Innymi sekcjami są sekcje: informatyczna (w jej ramach odbywają się warsztaty komputerowe o różnym stopniu zaawansowania), sportowa (dająca uczestnikom możliwość gry w bilarda, nauki tańca, a także gimnastyki ogólnorozwojowej, gimnastyki w wodzie oraz pływania) oraz artystyczna (wspomnieć tu należy o kursach fotografii oraz zespole wokalnym EkonoVocale). Kluczowa z perspektywy niniejszej publikacji jest sekcja językowa.

W roku akademickim 2019/2020 słuchacze mogą wziąć udział w lektoratach języka angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego oraz włoskiego. Co ciekawe, w roku akademickim 2014/2015 odbywał się również lektorat języka chińskiego.

⁴ *Regulamin organizacyjny Uniwersytetu Ekonomicznego Trzeciego Wieku.*

Tabela 1. Sekcje zajęć w UETW

Rodzaj sekcji	Rodzaj zajęć	Inne informacje
Sekcja edukacyjna	Wykłady	
Sekcja informatyczna	Zajęcia komputerowe	Poziom średni
		Poziom zaawansowany
Sekcja sportowa	Tańce	
	Bilard	
	Gimnastyka ogólnorozwojowa I	
	Gimnastyka ogólnorozwojowa II	
Sekcja artystyczna	Kurs fotografii	
Sekcja językowa	Lektorat	Język angielski
		Język francuski
		Język hiszpański
		Język niemiecki
		Język rosyjski
		Język włoski

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Lektoraty UETW – rok akademicki 2019/2020

Lp.	Język obcy	Poziom zaawansowania
1.	Angielski	A0
		A1
		A2
		A2+
		B1
		B2, konwersacje
2.	Niemiecki	A1
		B1, konwersacje
3.	Rosyjski	grupa konwersacyjna, miłośnicy języka i kultury
4.	Francuski	grupa konwersacyjna, miłośnicy języka i kultury
5.	Hiszpański	grupa początkująca
6.	Włoski	poziom średniozaawansowany

Źródło: opracowanie własne.

Koszt uczestnictwa w trwających 90 minut zajęciach w porównaniu z cenami innych placówek świadczących podobne usługi jest niższy, co stanowi istotny czynnik motywujący do podjęcia nauki języka obcego. Dowiodły tego również badania sondażowe przeprowadzone przez autorów tekstu. O tym jednak mowa w dalszej części artykułu.

W roku akademickim 2019/2020 w lektoratach bierze udział 143 seniorów, co stanowi niemal połowę wszystkich słuchaczy UETW we wskazanym roku.

Tabela 3. Liczba słuchaczy UETW względem liczby uczestników lektoratów

Rok akademicki	Liczba słuchaczy UETW	Liczba uczestników lektoratów
2012/2013	345	206
2013/2014	358	211
2014/2015	344	195
2015/2016	268	132
2016/2017	428	148
2017/2018	306	151
2018/2019	317	165
2019/2020	326	143
łącznie	2692	1351

Źródło: opracowanie własne.

Uczestnictwo w lektoratach zorganizowanych przez UETW z jednej strony umożliwia seniorom zdobywanie bądź pogłębianie znajomości języków obcych, z drugiej zaś stwarza okazję do praktycznego wykorzystania zdobytych podczas zajęć umiejętności. Dzieje się tak za sprawą wspólnych uniwersyteckich wyjazdów zagranicznych. Ponadto UETW nawiązało współpracę międzynarodową, za sprawą której słuchacze mogą wziąć udział w wymianie polsko-francuskiej. Wymiana ta oznacza wyjazdy połączone z mieszkaniem u zagranicznych rówieśników, lecz także gościnę seniorów z Francji u siebie.

Innym przejawem współpracy międzynarodowej jest inicjatywa pod nazwą „Letnia Szkoła Języka”. W jej ramach 18 seniorów uczestniczyło w zajęciach języka rosyjskiego na Uniwersytecie w Petersburgu. Naukę tę zwieńczyło uzyskanie dyplomu uniwersyteckiego.

Zajęcia językowe są prowadzone na różnych poziomach zaawansowania. Są to: grupy początkujące, grupy średniozaawansowane, a także grupy konwersacyjne.

Opis i analiza badania sondażowego

Chcąc bliżej przyjrzeć się znajomości języków obcych przez seniorów i ich motywacji do nauki, autorzy przeprowadzili badanie sondażowe wśród słuchaczy UETW w Katowicach w roku akademickim 2019/2020. Badaniem objęli grupę 83 słuchaczy, w tym 70 kobiet oraz 13 mężczyzn. Ze względu na małą liczbę mężczyzn, którzy odpowiedzieli na ankietę, autorzy zrezygnowali z kryterium podziału odpowiedzi ze względu na płeć.

Tabela 4. Płeć

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Kobieta	70	84,34
Mężczyzna	13	15,66

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość respondentów (78,31%) posiada wykształcenie wyższe, pozostała część (21,69%) ma wykształcenie średnie.

Tabela 5. Wykształcenie

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Podstawowe	0	0
Zawodowe	0	0
Średnie	18	21,69
Wyższe	65	78,31

Źródło: opracowanie własne.

Mając na względzie specyfikę instytucji, której podlega UETW, nie dziwi fakt, że profil zawodowy 68,67% ankietowanych słuchaczy to profil ścisły.

Tabela 6. Profil zawodowy

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Humanistyczny	26	31,33
Ścisły	57	68,67

Źródło: opracowanie własne.

Ankieta, którą autorzy skierowali do uczestników zajęć UETW, składała się z 9 pytań. W pierwszym z nich słuchacze mieli określić, od jak dawna uczą się języków obcych. Największe poparcie zdobyła odpowiedź „Powyżej 5 lat”. Uzyskała ona 37,35% głosów. Na drugim miejscu – ze stosunkowo niewielką różnicą procentową – uplasowała się opcja „Od zawsze” (31,33%). Zaledwie 3,61% ankietowanych wybrało możliwość „Od roku”.

Tabela 7. Długość nauki języków obcych

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Od roku	3	3,61
Od 2 do 5 lat	23	27,71
Powyżej 5 lat	31	37,35
Od zawsze	26	31,33

Źródło: opracowanie własne.

Wśród języków, których seniorzy uczyli się najczęściej, dominują angielski oraz rosyjski. Każdy z nich zdobył ponad osiemdziesięcioprocentowe poparcie. Na trzecim miejscu znalazł się język niemiecki (42,17%). Jednym z najbardziej oryginalnych języków wskazywanych przez respondentów okazał się język esperanto, którego uczyła się jedna osoba.

Tabela 8. Języki, których uczyli się słuchacze UETW

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Angielski	67	80,72
Niemiecki	35	42,17
Rosyjski	70	84,34
Francuski	28	33,73
Włoski	17	20,48
Hiszpański	8	9,63
Inny	13	15,66

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9. Inne języki, których uczyli się słuchacze UETW

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Łacina	4	4,82
Chorwacki	4	4,82
Czeski	2	2,41
Ukraiński	2	2,41
Esperanto	1	1,20
Serbski	1	1,20
Słowacki	1	1,20
Szwedzki	1	1,20

Źródło: opracowanie własne.

Gdy mowa o językach, których słuchacze UETW uczą się obecnie, należy wskazać przede wszystkim na język angielski (69,88%). Wynika to z popularności tego języka na całym świecie. Jego znajomość otwiera drzwi do zwiedzania wielu państw, nie tylko europejskich.

Tabela 10. Języki, których uczą się słuchacze UETW

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Angielski	58	69,88
Niemiecki	14	16,87
Rosyjski	2	2,41
Francuski	12	14,46
Włoski	9	10,84
Hiszpański	6	7,23
Inne	2	2,41

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11. Inne języki, których uczą się słuchacze UETW

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Chorwacki	1	1,20
Serbski	1	1,20
Ukraiński	1	1,20

Źródło: opracowanie własne.

Fakt ten stanowi niezwykle silną motywację do podjęcia się jego nauki bądź pogłębiania jego znajomości. Uwidacznia się to również w odpowiedziach respondentów na pytanie czwarte ankiety: „Co skłoniło Panią/Pana do nauki języka obcego w dorosłym życiu?”. Dla 56,63% powodem tym była chęć rozwijania „umiejętności porozumiewania się za granicą”, a dla 27,71% chęć podróżowania.

Znaczącym w dzisiejszych czasach motywatorem okazała się również potrzeba kontaktu z mieszkańcami innych państw, spowodowana faktem emigracji znajomych bądź rodziny słuchaczy UETW. 6,02% badanych pragnie również porozumiewać się z obcokrajowcami mieszkającymi w Polsce.

Czynnikami wartymi podkreślenia pozostają również: „podtrzymanie sprawności intelektualnej” (10,84%), „rozumienie słowa pisanego i mówionego” (10,84%), pod którym kryje się między innymi chęć korzystania z obcojęzycznych źródeł wiedzy czy oglądanie filmów w wersji oryginalnej, a także „miłe spotkania z innymi słuchaczami” (6,02%).

Tabela 12. Motywacja do nauki języków obcych

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Umiejętność porozumiewania się za granicą	47	56,63
Chęć wyjazdów zagranicznych	23	27,71
Doskonalenie znajomości języka i stały kontakt z językiem	21	25,30
Rodzina i znajomi mieszkający za granicą	11	13,25
Poznanie historii i kultury kraju, którego języka się ucze	10	12,05
Podtrzymywanie sprawności intelektualnej	9	10,84
Radość z nauki języków obcych	9	10,84
Rozumienie słowa pisanego i mówionego	9	10,84
Chęć nauki kolejnego języka	5	6,02
Miłe spotkania z innymi słuchaczami	5	6,02
Porozumiewanie się z obcokrajowcami mieszkającymi w Polsce	5	6,02
Wykorzystywanie języka obcego w pracy	5	6,02
Wypełnienie czasu wolnego	5	6,02
„Życie idzie naprzód i znajomość języka obcego w dzisiejszych czasach jest przydatna”	2	2,41
„Bycie światowym człowiekiem to ważne w życiu”	1	1,20
Nowoczesne środki przekazu	1	1,20
Rekomendacja koleżanki dotycząca lektora	1	1,20

Źródło: opracowanie własne.

Przyglądając się motywom uczenia się przez seniorów języków obcych, należy podkreślić, że różnią się one od tych, którymi kierują się młodzi ludzie. W przypadku osób starszych powody te wynikają bardziej „z dążenia do samorealizacji poprzez zaspokojenie potrzeb poznawczych, emocjonalnych oraz społecznych. Nie bez znaczenia są przy tym preferowany model życiowy, pełnione role społeczne i sytuacja rodzinna”⁵.

Decydując się na lektorat w ramach UETW, słuchacze kierują się przede wszystkim takimi względami jak: „mała liczebność grupy” (66,27%), tym, że jest on „adresowany tylko do seniorów” (60,24%), a ponadto niewiele kosztuje (54,22%). W związku z tym, że w kursie języka obcego biorą udział wyłącznie osoby starsze, tempo omawianych zagadnień jest dostosowywane do wszystkich uczestników zajęć. Nie można tu zatem mówić o dysproporcjach występujących w grupach, w której obok seniorów uczą się również młodzi ludzie, a nawet uczniowie. Dysproporcje te stanowią często skuteczny czynnik demotywujący seniorów do podjęcia się nauki języków obcych.

Tabela 13. Zalety lektoratów zorganizowanych przez UETW

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
To kurs adresowany tylko do seniorów	50	60,24
Mała liczebność grupy	55	66,27
Znam nauczyciela	13	15,66
W kursie biorą udział moi znajomi	11	13,25
Kurs w dobrej cenie	45	54,22
Inne	22	26,51

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 14. Inne zalety lektoratów zorganizowanych przez UETW

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Dobrzy lektorzy	12	14,46
Miła atmosfera	4	4,82
Wysoki poziom	4	4,82
Podtrzymywanie kontaktów międzyludzkich	2	2,41
Pogłębienie znajomości języka	2	2,41
Blisko domu	1	1,20
Organizatorem jest UE, którego jestem absolwentem	1	1,20

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiadając na kolejne, szóste pytanie ankiety, respondenci mieli ocenić swoją znajomość języków obcych. Do wyboru były trzy stopnie zaawansowania. Sposób, w jaki rozłożyły się głosy respondentów, autorzy prezentują w tabeli 15.

⁵ A. Jaroszewska, *Nauczanie języków obcych seniorów w Polsce. Analiza potrzeb i możliwości w aspekcie międzykulturowym*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2013, s. 41.

Tabela 15. Własna ocena znajomość języków obcych przez słuchaczy UETW

	Wysoko		Przeciętnie		Nisko	
	Wartości liczbowe	Wartości procent.	Wartości liczbowe	Wartości procent.	Wartości liczbowe	Wartości procent.
Angielski	4	5,97	45	67,16	18	26,87
Niemiecki	7	20,00	5	14,29	23	65,71
Rosyjski	9	12,86	34	48,57	27	38,57
Francuski	1	3,57	14	50,00	13	46,43
Włoski	2	11,76	8	47,06	7	41,18
Hiszpański	0	0	1	12,50	7	87,50
Inny						
Łacina	0	0	0	0	4	100
Chorwacki	1	25,00	3	75,00	0	0
Czeski	0	0	2	100	0	0
Esperanto	0	0	0	0	1	100
Serbski	0	0	1	100	0	0
Słowacki	0	0	0	0	1	100
Szwedzki	1	100	0	0	0	0
Ukraiński	0	0	1	50,00	1	50,00

Źródło: opracowanie własne.

Oczekiwania słuchaczy wobec lektoratu są bardzo różne. Wśród tych, które zdobyły największe poparcie, warto wymienić: „Kurs ułatwi mi podróże zagraniczne” (85,54%), a także „Podtrzymam swoją sprawność intelektualną” (86,75%). Seniorzy pragną również nauczyć się „swobodnie porozumiewać w języku obcym” (56,63%).

Godną uwagi odpowiedzią, choć była to wypowiedź zaledwie jednej ankietowanej, jest wskazanie na sposobność „korzystania z anglojęzycznych źródeł czy zasobów informacji, np. w internecie” (1,20%). Deklaracja ta stanowi doskonałą ilustrację zmian i możliwości, jakie otworzyły się przed ludźmi we współczesnym świecie. Pokazuje również, że nie tylko młodzi, ale i starsi próbują korzystać z dobrodziejstw nowych technologii i czerpać z nich wiele korzyści.

Tabela 16. Oczekiwania słuchaczy wobec lektoratu

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Nauczę się swobodnie porozumiewać w języku obcym	47	56,63
Kurs ułatwi mi podróże zagraniczne	71	85,54
Podtrzymam swoją sprawność intelektualną	72	86,75
Nawiążę nowe znajomości	34	40,96
Inne	5	6,02

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 17. Inne oczekiwania słuchaczy wobec lektoratu

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Będę miała możliwość porozmawiania z wnuczką w jej języku	1	1,20
Chcę czytać książki w oryginale (w języku angielskim)	1	1,20
Ma działanie odmładzające	1	1,20
Możliwość korzystania z anglojęzycznych źródeł czy zasobów informacji, np. w internecie	1	1,20
Podtrzymam lub rozwinę znajomość języka i przypomnę sobie to, co zapomniałem	1	1,20

Źródło: opracowanie własne.

Przyglądając się zagadnieniu lektoratów, nie sposób nie zwrócić uwagi na pojawiające się w ich trakcie elementy. Respondentom wskazano trzynaście typowych dla kursu aktywności, których przydatność mieli ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 było oceną najniższą, a 5 – najwyższą. Największym uznaniem w oczach seniorów cieszyły się „konwersacje”, które uzyskały ocenę 4,66. Tuż za nimi uplasowały się opcje: „ćwiczenia gramatyczne” (4,59) oraz „wyjaśnianie problemów” (4,58).

Najniżej oceniono „pracę w większej grupie” (3,57). Może to wynikać z tego, że współdziałając w dość liczny gronie, nie wszystkie osoby mają szansę na przećwiczenie omawianych zagadnień i tematów w takim samym stopniu jak pozostali słuchacze.

Interesującym wskazaniem, o którym napisała jedna z respondentek, jest również fakt zapraszania przez UETW native-speakerów i gości zagranicznych.

Tabela 18. Ocena poszczególnych aktywności podczas lektoratu

Aktywność	Ocena
Konwersacje	4,66
Sporządzanie notatek	4,28
Praca indywidualna	4,27
Praca w parach	3,97
Praca w większej grupie	3,57
Wyjaśnianie problemów	4,58
Ćwiczenia gramatyczne	4,59
Słuchanie tekstów w języku obcym	4,23
Czytanie tekstów w języku obcym	4,54
Tłumaczenia ustne	4,41
Tłumaczenia pisemne	4,42
Nauka poprzez gry i zabawy	3,64
Wspólne wycieczki zagraniczne	3,98
Inna	
Zapraszanie native-speakerów i gości zagranicznych	5,00

Źródło: opracowanie własne.

Wśród największych korzyści płynących z uczestnictwa w lektoracie seniorzy wymieniali następujące: „Pogłębienie znajomości języka” (44,58%), „Miłe spotkania w grupie i nawiązywanie nowych znajomości” (32,53%), a także „podtrzymywanie sprawności intelektualnej” (28,92%). 22,89% badanych uczestnictwo w kursie, który określają mianem „ciekawego”, przynosi satysfakcję. Cennym efektem nauki staje się również „Możliwość porozumiewania się podczas wyjazdów zagranicznych” (22,89%).

Lektorat jest też motywatorem do nieustannego kształcenia się (9,64%), a także, co wydaje się szczególnie ważne w przypadku seniorów, zwiększa ich „poczucie własnej wartości, przydatności na co dzień” (7,23%).

Tabela 19. Korzyści wypływające z uczestnictwa w lektoracie

	Wartości liczbowe	Wartości procentowe
Pogłębienie znajomości języka	37	44,58
Miłe spotkania w grupie i nawiązywanie nowych znajomości	27	32,53
Podtrzymywanie sprawności intelektualnej	24	28,92
Możliwość porozumiewania się podczas wyjazdów zagranicznych	19	22,89
Satysfakcja z udziału w ciekawych zajęciach	19	22,89
Stały kontakt z językiem	9	10,84
Mobilizacja do nauki	8	9,64
Swobodniejsze konwersacje	8	9,64
Większe poczucie własnej wartości, przydatności na co dzień	6	7,23
Rozwój osobisty	6	7,23
Lepsze rozumienie języka w słuchaniu i czytaniu tekstów obcojęzycznych	4	4,82
Aktywność	4	4,82
Wspólne wyjazdy zagraniczne	3	3,61
Lekcja systematyczności	2	2,41
Obsługa nowoczesnych urządzeń elektronicznych	1	1,20

Źródło: opracowanie własne.

Wskazane zalety świadczą o potrzebie organizowania tego rodzaju szkoleń nie tylko przez UETW czy uniwersytety trzeciego wieku w ogóle, ale i inne placówki o charakterze edukacyjnym.

Zakończenie

Współczesny świat stawia przed ludźmi, a zwłaszcza seniorami, wysokie wymagania. Sprostanie im bywa trudne, zwłaszcza dla osób starszych, które przecież wy-

chowały się w znacząco odmiennej od dzisiejszej rzeczywistości, ale jednocześnie jest warunkiem tego, że jednostka nie doświadczy marginalizacji czy wykluczenia. Zjawiska takie jak rozwój nowoczesnych technologii czy wyjazdy młodych ludzi za granicę w celach zarobkowych skłaniają seniorów do nieustannego poszerzania swoich umiejętności w różnych dziedzinach. Chcąc nie tylko nie pozostawać w tyle, ale i podnieść jakość swojego życia, należy umieć w pełni korzystać z możliwości, jakie oferuje dzisiejszy świat. W zdobyciu tych umiejętności pomagają różnego rodzaju instytucje, między innymi uniwersytety trzeciego wieku.

Mając na względzie wspomniane wyżej częste migracje młodych ludzi i konsekwencje, jakie niosą one za sobą dla seniorów, autorzy przyjrzeni się problemowi znajomości języków obcych przez osoby starsze. W tym miejscu warto zaznaczyć, że senior jako uczeń jest „w pełni ukształtowaną indywidualnością, reprezentującą określony typ osobowości, ze swoimi potrzebami, światopoglądem, postawą społeczną czy strategiami uczenia się”⁶.

Przeprowadzone wśród słuchaczy Uniwersytetu Ekonomicznego Trzeciego Wieku w Katowicach badanie sondażowe dowiodło, że językami, których do tej pory najczęściej uczyli się seniorzy, są angielski, rosyjski oraz niemiecki. Obecnie językiem wiodącym jest dla nich język angielski.

Motywatorem do nauki jest przede wszystkim chęć podróżowania. Seniorzy wielokrotnie podkreślali fakt, że o wiele łatwiej zwiedza się inne kraje, kiedy potrafi się porozumiewać z jego mieszkańcami. Znakiem czasów są również wskazania na potrzebę kontaktu z obcokrajowcami mieszkającymi w Polsce.

Znajomość języka to dla seniorów również możliwość rozmowy z rodziną czy znajomymi mieszkającymi za granicą.

Biorąc pod uwagę te prawidłowości, nie dziwi, że najwyższej ocenianą aktywnością podczas lektoratu stają się konwersacje. Rozumienie słowa pisanego i mówionego innych krajów to okazja do korzystania z obcojęzycznych źródeł wiedzy, oglądania filmów bez lektora czy nawet czytania literatury woryginałach.

Decydując się na lektorat prowadzony w ramach UETW, seniorzy kierowali się różnymi względami. Tym, co docenili najbardziej, była mała liczebność grupy, a także niska cena kursu.

Lektoraty to także możliwość spotkania się z innymi ludźmi, poszerzania grona znajomych, które po przejściu na emeryturę niejednokrotnie znacząco się zawęża.

Wyjście na zajęciach zmusza osoby starsze do aktywności, nie pozwala im na zamknięcie się w czterech ścianach, pociąga za sobą otwartość na rozwój, wiedzę

⁶ A. Jaroszewska, *Uczeń w wieku późnej dorosłości – próba charakterystyki w kontekście organizacji procesu nauczania języków obcych*, w: *Nauczanie języka obcego a specyficzne potrzeby uczących się. O kompetencjach, motywowaniu i strategiach*, red. J. Knieja, S. Piotrowski, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 2011, s. 500.

oraz innych ludzi. Jedna z ankietowanych stwierdziła nawet, że udział w kursie sprawia, że czuje się młodziej. Zdobywając nowe umiejętności, seniorzy mogą podnieść poczucie własnej wartości, a przez to poczuć się jeszcze bardziej potrzebni.

Kończąc rozważania, warto przytoczyć słowa jednej respondentki, która napisała, że „Życie idzie naprzód i znajomość języka obcego w dzisiejszych czasach jest przydatna”.

Bibliografia

1. Hurlo L., Krause A., Sorokosz I. (2019), *Codziennosc współczesnego Seniora*, Elbląg: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej. ISBN 978-83-62336-54-8.
2. Jaroszevska A. (2013), *Nauczanie języków obcych seniorów w Polsce. Analiza potrzeb i możliwości w aspekcie międzykulturowym*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”. ISBN 978-83-7850-199-2.
3. Jaroszevska A. (2011), *Uczeń w wieku późnej dorosłości – próba charakterystyki w kontekście organizacji procesu nauczania języków obcych*, w: *Nauczanie języka obcego a specyficzne potrzeby uczących się. O kompetencjach, motywowaniu i strategiach*, red. J. Knieja, S. Piotrowski. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, s. 487–502.
4. *Regulamin organizacyjnym Uniwersytet Ekonomiczny Trzeciego Wieku*.
5. Szarota Z. (2008), *Przestrzeń edukacyjna Uniwersytetu Trzeciego Wieku*, „E-mentor”, nr 3 (25), s. 71–76.
6. <https://www.ue.katowice.pl/kandydaci/uetw.html> [dostęp: 28.02.2020].

dr Olimpia Gogolin – Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach

dr Eugeniusz Szymik – Uniwersytet Śląski w Katowicach, e-mail: gienekszymikpoczta.onet.pl@onet.pl